
33

Besluit van 11 januari 1994 tot vaststelling van het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand

---

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie van 20 oktober 1993, Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht nr. 401654/93/6, gedaan mede namens de Staatssecretaris van Justitie;

Gelet op de artikelen 25, 34 en 35 van de Wet op de rechtsbijstand;

De Raad van State gehoord (advies van 28 december 1993, no. W03.93.0706);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Justitie van 3 januari 1994, Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht nr. 419551/93/6, uitgebracht mede namens de Staatssecretaris van Justitie;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK I. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1

Voor de toepassing van dit besluit wordt verstaan onder:

- a. de wet: de Wet op de rechtsbijstand;
- b. inkomen: het inkomen, inclusief de overhevelingstoeslag, na aftrek van de over het bruto-inkomen verschuldigde belasting, sociale verzekeringspremies en pensioenpremie;
- c. vermogen: de waarde van de bezittingen als bedoeld in artikel 9, eerste lid, verminderd met de waarde van de schulden als bedoeld in artikel 9 tweede lid;
- d. alleenstaande: een persoon, die geen gezamenlijke huishouding voert noch minderjarige kinderen heeft die tot de huishouding behoren;
- e. gezamenlijke huishouding: een huishouding die gevoerd wordt door twee personen van gelijk of verschillend geslacht, gehuwd of ongehuwd, niet zijnde bloedverwanten in de eerste of tweede graad, die gezamenlijk voorzien in huisvesting en bovendien beiden een bijdrage leveren in de kosten van de huishouding dan wel op andere wijze in elkaars verzorging voorzien.

Artikel 2

Indien de rechtzoekende minderjarig is, wordt ter bepaling van de draagkracht het inkomen en vermogen van de ouder(s) in aanmerking genomen, tenzij:

- a. de minderjarige 16 jaar of ouder en uitwonend is;
- b. de minderjarige thuiswonend is en de ouder(s) geen kinderbijslag voor hem ontvangen;
- c. de rechtsbijstand waarvoor de toevoeging wordt verzocht, betrekking heeft op een geschil met de ouder(s).

Artikel 3

Bij de bepaling van de draagkracht van natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig een beroep uitoefenen, wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de wijze waarop de draagkracht van loontrekkenden wordt vastgesteld.

Artikel 4

Bij de vaststelling van de draagkracht worden in aanmerking genomen het vermogen alsmede alle regelmatige inkomsten van de rechtzoekende voorzover deze ingevolge artikel 6 niet buiten beschouwing worden gelaten en, overeenkomstig het bepaalde in artikel 34, derde lid, van de wet, van degene met wie hij een gezamenlijke huishouding voert.

HOOFDSTUK II. DE VASTSTELLING VAN DE DRAAGKRACHT IN HET INKOMEN EN VERMOGEN.

Paragraaf 1. De draagkracht in het inkomen

Artikel 5

1. De draagkracht in het inkomen wordt op maandbasis vastgesteld.
2. Bij de vaststelling van het inkomen wordt:
  - a. ten aanzien van de periodiek genoten inkomsten uitgegaan van de hoogte van deze inkomsten over een of meer van de gebruikelijke betalingsperioden, voorafgaand aan het tijdstip waarop het verzoek om rechtsbijstand werd gedaan;
  - b. ten aanzien van de niet-periodiek genoten inkomsten uitgegaan van de hoogte van deze inkomsten over de twaalf maanden voorafgaand aan het tijdstip waarop het verzoek om rechtsbijstand werd gedaan.
3. Bij natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig een beroep uitoefenen, wordt voor de vaststelling van het inkomen uitgegaan van het inkomen in het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag.
4. De in het tweede en derde lid bedoelde inkomsten worden herleid tot een maandinkomen.
5. Indien zich onmiddellijk voorafgaand aan het tijdstip waarop het verzoek om rechtsbijstand werd gedaan, wijzigingen in de hoogte van de inkomsten bedoeld in het tweede en derde lid hebben voorgedaan, wordt daarmee bij de vaststelling van het inkomen rekening gehouden.

Artikel 6

Bij de vaststelling van het inkomen worden niet in aanmerking genomen:

- a. uitkeringen ingevolge de Algemene Kinderbijslagwet;
- b. door de overheid of een particuliere instelling toegekende studietoelagen ten behoeve van de minderjarige kinderen van de rechtzoekende;

c. vakantie-uitkeringen op basis van het ten laste van de werkgever komende loon, dan wel ingevolge een der sociale verzekeringswetten of een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel 11, tweede lid, van de Algemene Bijstandswet;

d. bijdragen ingevolge de Wet individuele huursubsidie, jaarlijkse bijdragen ingevolge de Beschikking geldelijke steun eigen woningen 1975, de Beschikking geldelijke steun eigen woningen 1979 en de Beschikking geldelijke steun eigen woningen 1984, het Besluit woninggebonden subsidies, alsmede toeslagen ingevolge de artikelen 6b en 6c van het Besluit landelijke normering;

e. bijstand toegekend voor bijzondere noodzakelijke kosten van bestaan, alsmede andere uitkeringen voor daarmee vergelijkbare en ten laste van de rechtzoekende komende kosten en voorzieningen op grond van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet;

f. inkomsten uit vermogen met uitzondering van netto-inkomsten uit verhuur van woon- of bedrijfsruimte.

Artikel 7

1. Het vastgestelde maandinkomen wordt verminderd met:

a. de uitgaven op maandbasis in verband met betalingen met een duurzaam karakter, die ten laste van de rechtzoekende komen voor levensonderhoud ten behoeve van de gewezen partner en de niet tot het huishouden van de rechtzoekende behorende kinderen waarvoor hij onderhoudsplichtig is;

b. het bedrag van de ten laste van de rechtzoekende komende premie van vrijwillige verzekering tegen ziektekosten en het bedrag dat de verzekerde krachtens de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten als nominale premie verschuldigd is;

c. het bedrag dat de gemeente op de rechtzoekende verhaalt in het kader van de Algemene Bijstandswet.

2. Voorts kan het vastgestelde maandinkomen worden verminderd voor bijzondere uitgaven die noodzakelijk ten laste komen van de rechtzoekende en die hij gedwongen is te doen ten gevolge van persoonlijke omstandigheden hemzelf of de leden van zijn huishouding betreffende, indien door deze uitgaven zijn draagkracht in het inkomen duurzaam aanmerkelijk wordt verminderd.

3. De uitgaven, bedoeld in het tweede lid, worden over een periode van twaalf maanden in aanmerking genomen en herleid tot een maandbedrag.

Paragraaf 2. De draagkracht in het vermogen

Artikel 8

1. Voor de vaststelling van het vermogen van de rechtzoekende wordt uitgegaan van de toestand zoals deze is op het tijdstip dat het verzoek om rechtsbijstand wordt gedaan.

2. Indien het verzoek betrekking heeft op een natuurlijke persoon, die een bedrijf of zelfstandig een beroep uitoefent, gaat het bureau uit van de toestand van het vermogen op 31 december van het jaar voorafgaand aan de aanvraag.

Artikel 9

1. Voor de vaststelling van het vermogen worden als bezittingen in aanmerking genomen: giro-, bank- en spaartegoeden, kasgelden en cheques, effecten, onroerende zaken, ondernemingsvermogen, hypothe-caire en andere vorderingen, het aandeel in onverdeelde boedels, alsmede overige bezittingen, ter beoordeling van het bureau, voorzover zij een aanzienlijke waarde vertegenwoordigen.

2. Voor de vaststelling van het vermogen worden als schulden in aanmerking genomen:

a. schulden die zijn aangegaan ter verkrijging van bezittingen als bedoeld in het vorige lid;

b. schulden die betrekking hebben op bijzondere uitgaven die de rechtzoekende gedwongen is te doen als gevolg van persoonlijke omstandigheden hemzelf of zijn huishouding betreffende.

3. Voor de vaststelling van het vermogen worden niet in aanmerking genomen:

a. de waarde in vrij opgeleverde staat van de eigen woning die de rechtzoekende bewoont of, in geval van opheffing van de gezamenlijke huishouding, bewoond heeft voor zover deze waarde, na aftrek van het nog niet afgeloste bedrag van de daarop gevestigde hypotheek of hypotheek, minder dan f 75 000 bedraagt;

b. de waarde van vermogensbestanddelen die niet dan onder voor de rechtzoekende onredelijk bezwarende of belastende voorwaarden te gelde kunnen worden gemaakt.

HOOFDSTUK III. VRIJSTELLING EN VERMINDERING VAN DE EIGEN BIJDRAGE

Artikel 10

Indien ter zake van de behartiging van hetzelfde rechtsbelang binnen drie maanden nadat de procedure, waarvoor is toegevoegd, aanhangig is gemaakt, opnieuw een toevoeging voor een procedure wordt gevraagd, is slechts eenmaal een eigen bijdrage verschuldigd.

Artikel 11

1. Het bureau legt geen bijdrage als bedoeld in artikel 35 van de wet op aan de volgende categorieën personen van wie het vermogen binnen de grenzen van artikel 34, tweede lid van de wet blijft:

a. personen die uitsluitend zijn aangewezen op verstrekkingen zoals weergegeven in de Regeling opvang asielzoekers;

b. personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd en die geen inkomsten meer hebben uit een dienstbetrekking, beroep of bedrijf, sociale verzekering of sociale voorziening.

2. Het bureau legt geen eigen bijdrage als bedoeld in artikel 35 van de wet op aan minderjarigen ten behoeve van wie een bijzonder curator is benoemd als bedoeld in artikel 250, Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 12

Indien de rechtzoekende overeenkomstig artikel 35, eerste lid, van de wet blijkens een betalingsbewijs een eigen bijdrage heeft voldaan, wordt deze, indien de rechtsbijstand op basis van een toevoeging wordt voortgezet, op de daarvoor vastgestelde eigen bijdrage in mindering gebracht.

HOOFDSTUK IV. DE VERKLARING OMTRENT INKOMEN EN VERMOGEN

Artikel 13

1. De verklaring over de financiële draagkracht, bedoeld in artikel 25, eerste lid, van de wet, wordt afgegeven op een formulier waarvan het model wordt vastgesteld door Onze Minister.

2. De verklaring is geldig gedurende zes maanden na de datum van afgifte, tenzij wijziging van de omstandigheden aanleiding geeft tot het verlangen van een nieuwe verklaring.

3. Voor het opmaken van de verklaring door de burgemeester worden door de rechtzoekende de bescheiden die noodzakelijk zijn voor de vaststelling van de juistheid van de gegevens in de verklaring, overgelegd.

4. De door de rechtzoekende op het formulier verstrekte gegevens worden door de burgemeester gecontroleerd respectievelijk geverifieerd aan de hand van de in het derde lid bedoelde bescheiden.

5. Onze Minister stelt nadere regels omtrent de bescheiden die de rechtzoekende bij het aanvragen van de verklaring moet overleggen, en de indiening van de verklaring en de daarbij behorende bescheiden bij het bureau.

Artikel 14

Indien de rechtzoekende een rechtspersoon is, kan bij de indiening van het verzoek om toevoeging worden volstaan met de overlegging van de meest recente jaarrekening aan het bureau. Desgewenst kan het bureau van de rechtspersoon verlangen andere bescheiden over te leggen.

Artikel 15

Indien de rechtzoekende uitsluitend een uitkering geniet ingevolge de Algemene Bijstandswet of uitsluitend verstrekkingen ontvangt ingevolge de Regeling opvang asielzoekers, kan bij de indiening van het verzoek om toevoeging worden volstaan met de overlegging van een verklaring van de rechtzoekende hieromtrent en van een desbetreffend bewijsstuk. De verklaring wordt opgesteld overeenkomstig een door Onze Minister vast te stellen model. Desgewenst kan het bureau van de rechtzoekende verlangen andere bescheiden over te leggen.

HOOFDSTUK V. INKOMENS- EN VERMOGENSTOETS BIJ VERLENGDE SPREEKURVOORZIENING

Artikel 16

1. Alvorens rechtsbijstand wordt verleend overeenkomstig het bepaalde in artikel 19 onder b van de wet legt de rechtzoekende een door hem ondertekende verklaring over waarin hij mededeelt dat zijn inkomen en vermogen blijven beneden de financiële grenzen die zijn gesteld ter verkrijging van rechtsbijstand in de zin van de wet.

2. De rechtsbijstandverlener kan van de rechtzoekende ter staving van zijn verklaring aanvullende bescheiden verlangen.

3. Desgevraagd zendt de rechtsbijstandverlener een kopie van de verklaring waarvan het model door Onze Minister wordt vastgesteld aan het bureau.

4. Het bureau betreft de verklaring bij de steekproef als bedoeld in artikel 17, alsmede, indien de rechtzoekende aansluitend rechtsbijstand verzoekt op basis van een toevoeging, bij de beoordeling van dat verzoek.

HOOFDSTUK VI. OPVRAGEN VAN GEGEVENS BIJ DE BELASTINGDIENST

Artikel 17

Het bureau vraagt in een door Onze Minister te bepalen regelmaat en omvang bij wijze van steekproef gegevens op bij de administratie van de belastingen.

HOOFDSTUK VII. SLOTBEPALINGEN

Artikel 18

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin het wordt geplaatst, en werkt terug tot en met 1 januari 1994.

Artikel 19

1. Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand.

Lasten en bevelen dat dit besluit en de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, 11 januari 1994

Beatrix

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto

Uitgegeven de *achttiende* januari 1994

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

Algemeen

Ingevolge artikel 25, vierde lid, artikel 34, vierde lid, en artikel 35, zesde lid van de Wet op rechtsbijstand (hierna te noemen de wet) worden bij algemene maatregel van bestuur de grenzen van de draagkracht in het inkomen en het vermogen vastgesteld en nadere regels gegeven voor het voor de vaststelling van de draagkracht in aanmerking te nemen inkomen en vermogen, het opleggen van de eigen bijdrage, de verklaring omtrent inkomen en vermogen de inkomens en vermogenstoets bij de voortgezette spreekuurvoorziening en het uitvoeren van steekproeven door het bureau bij de administratie van de belastingen.

Zoals in de memorie van toelichting op de wet is vermeld, behoren tot de doelstellingen van de nieuwe wettelijke regeling de budgettaire beheersing en de verbetering van de controle op het voorziene stelsel. In de wet worden de inkomensgrens tot waar een rechtzoekende nog recht heeft op van overheidswege gefinancierde rechtsbijstand en de hoogte van de eigen bijdrage geregeld. Ook is in de wet (artikel 36) een bijzondere regeling opgenomen voor de beoordeling van verzoeken van rechtspersonen.

In dit besluit wordt nader geregeld op welke wijze de draagkracht in het inkomen en vermogen van natuurlijke personen wordt vastgesteld. In de verbetering van de controle op het afgeven van toevoegingen is voorzien door een effectiever toezicht door de gemeenten, die de gegevens op de verklaring omtrent inkomen en vermogen moeten verifiëren. Aan de gemeente moeten de van belang zijnde bescheiden worden overgelegd. Daarnaast beschikt de gemeente over eigen gegevens uit de bevolkingsregistratie en in sommige gevallen heeft ook de gemeentelijke sociale dienst gegevens die voor de verificatie gebruikt kunnen worden.

Voor de toetsing van inkomen en vermogen bij de verlengde spreekuurvoorziening is vanwege het geringere financiële belang een bescheidener vorm van controle voorzien. Een eigen verklaring van de rechtzoekende is in beginsel toereikend. Bij de toetsing van gegevens moet een onderscheid gemaakt worden tussen het opvragen van gegevens voorafgaand aan de verlening van rechtsbijstand en de beoordeling van de toevoegingsaanvraag en een – steekproefsgewijze – controle achteraf. Idealiter worden alle inkomens- en vermogensgegevens te voren geconfronteerd met elders – bijvoorbeeld bij de belastingdienst – beschikbare gegevens. De wet geeft daartoe het bureau, dat beslist over een verzoek om toevoeging, de bevoegdheid om gegevens op te vragen bij een aantal met name genoemde instanties. De korte termijn waarbinnen de beoordeling plaatsvindt en het niet altijd aansluiten van deze gegevens bij de actuele inkomens- en vermogenspositie van de rechtzoekende maken echter dat het niet altijd mogelijk of zinvol is een toetsing vooraf uit te voeren.

Door het daarnaast jaarlijks achteraf uitvoeren van steekproeven bij de belastingdienst heeft de raad een belangrijk aanvullend instrument bij de controle op de rechtmatigheid van de afgifte van toevoegingen en het gebruik van de verlengde spreekuurvoorziening. Indien bij die gelegenheid blijkt van onregelmatigheden in de verklaring omtrent inkomen en vermogen kan voorzover van toepassing de toevoeging alsnog worden ingetrokken en kunnen zondig strafrechtelijke maatregelen worden genomen.

Ten slotte zijn in het besluit nu ook voor personen, die zelfstandig een beroep of bedrijf uitoefenen, enkele bijzondere regels vastgelegd voor de vaststelling van de draagkracht in inkomen en vermogen.

Bij de formulering van de bepalingen van dit besluit is aangesloten bij de tekst en de opzet van het besluit waarvoor het in de plaats treedt, het Besluit financiële toevoegingsgrenzen.

Evenals in het oude besluit zijn een aantal elementen ontleend aan de wet- en regelgeving op het terrein van de Algemene Bijstandswet. Voor de vermogensbepalingen is aansluiting gezocht bij de fiscale wetgeving op dat terrein.

Vooruitlopend op artikel 49 van het wetsvoorstel voor de Wet op de rechtsbijstand is het voorontwerp van het Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria aan beide kamers der Staten-Generaal overgelegd en in de Staatscourant bekendgemaakt. De reacties die naar aanleiding hiervan zijn ontvangen, zijn betrokken bij de opstelling van het ontwerp-besluit dat voor advies aan de Raad van State is aangeboden.

Artikelgewijs

Artikel 1

Artikel 1, onder b, geeft een andere definitie van «inkomen» dan in de wet vermeld staat. In artikel 1, onder b, wordt bij de definiëring van het inkomensbegrip uitgegaan van het inkomen vóór de vermindering met de verschillende premies en belastingen. Toepassing van het besluit, in het bijzonder de artikelen 5, 6 en 7, leidt tot het netto-inkomen zoals in de wet aangegeven.

Artikel 1, onder c, d en e behoeft enige toelichting, omdat hierin gekozen is voor een andere systematiek dan die voorheen gehanteerd werd. In het Besluit wordt het vermogen nader gespecificeerd, voor het eerst ook met betrekking tot andere bestanddelen dan de eigen woning. In artikel 1, onder c wordt naar het daarvoor relevante artikel verwezen.

In artikel 34, eerste en tweede lid, van de wet wordt voor wat betreft de inkomensgrenzen, de hoogte van de eigen bijdrage en de hoogte van de vermogensvrijstelling een onderscheid gemaakt tussen alleenstaanden en overige rechtzoekenden. Voor dit onderscheid is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij het systeem van de Toeslagenwet (1986, Stb. 562). In deze wet worden ongehuwden indien zij duurzaam een gezamenlijke huishouding voeren gelijkgesteld met gehuwden.

De vraag of partijen buiten gemeenschap van goederen zijn getrouwd of in een samenlevingscontract verrekeningsbedingen hebben opgenomen speelt bij de draagkrachtvaststelling geen rol.

Voor de toe te passen inkomensgrenzen worden éénoudergezinnen met samenwonenden gelijkgesteld. De persoon met een of meer minderjarige kinderen valt buiten de definitie van alleenstaande (artikel 1 onder d).

Degene die de eventuele kinderen (voorlopig) niet toegewezen krijgt, is, in de zin van dit Besluit, alleenstaande, terwijl het huishouden van de ouder, aan wie de minderjarige kinderen (voorlopig) zijn toegewezen als éénoudergezin wordt aangemerkt. Indien partijen nog samenwonen met de kinderen of indien via de rechter de voogdij door middel van co-ouderschap is geregeld, behoort op beide partners afzonderlijk de norm te worden toegepast die geldt voor personen die een gezamenlijke huishouding voeren. De kinderen komen immers in deze gevallen ten laste van beide ouders.

Artikel 2

Het komt voor dat minderjarigen om rechtsbijstand verzoeken. Indien de minderjarige 16 of 17 jaar is en uitwonend is, of indien hij thuiswonend

is en zelf eigen inkomsten heeft, wordt de minderjarige overeenkomstig de bestaande praktijk zelfstandig als rechtsbijstandgerechtigde aangemerkt. Bij de thuiswonende moet het dan wel gaan om een minderjarige waarvan de ouder(s) voor minder dan de helft in het onderhoud van de minderjarige bijdragen. Inkomsten uit bijvoorbeeld alleen een vakantiebaan of een krantenwijk zijn onvoldoende. In het artikel wordt aansluiting gezocht bij de regeling van de kinderbijslag.

De Algemene Kinderbijslagwet kent als norm dat voor de minderjarige die in overwegende mate, dat wil zeggen voor meer dan 50%, in zijn eigen onderhoud voorziet, geen kinderbijslag meer wordt verstrekt.

Er kunnen zich ook omstandigheden voordoen waarin minderjarigen jonger dan 16 jaar om rechtsbijstand vragen in verband met een geschil met de ouders. In een dergelijk geval is het niet redelijk om het inkomen en vermogen van de ouders als uitgangspunt voor de draagkracht te nemen, omdat de ouders niet bereid zullen zijn mee te betalen aan de rechtsbijstand. De minderjarige zou daardoor niet in de gelegenheid zijn zich juridisch te laten bijstaan. Bij een dergelijk verzoek om rechtsbijstand worden daarom alleen het inkomen en vermogen van het kind in aanmerking genomen.

In alle overige gevallen wordt ter bepaling van de draagkracht het inkomen en vermogen van de ouder(s) in aanmerking genomen, met dien verstande dat daarvan natuurlijk alleen sprake kan zijn als de betreffende ouder(s) verplicht is (zijn) in de kosten van verzorging en opvoeding van hun minderjarige kinderen te voorzien.

Artikel 3

Ingevolge artikel 12, eerste lid, van de wet kunnen niet alleen natuurlijke personen, maar ook in beperkte mate rechtspersonen voor gefinancierde rechtsbijstand in aanmerking komen. Voor rechtspersonen is in artikel 36 van de wet een regeling getroffen. Verder kan ook aan een natuurlijk persoon, die zelfstandig een beroep of bedrijf uitoefent, afhankelijk van het betreffende rechtsprobleem, een toevoeging verleend worden.

Het Besluit draagkrachtcriteria rechtsbijstand gaat voor de vaststelling van de draagkracht uit van natuurlijke personen, in het bijzonder de loontrekkenden. De persoon die zelfstandig een beroep of bedrijf uitoefent, is geen loontrekkende, maar zijn inkomsten behoren wel zoveel mogelijk overeenkomstig de maatstaven die voor de loontrekkende gelden, behandeld te worden. Zo zullen ook voor zelfstandigen de premies die dezelfde dekking beogen als die genoemd in de definitie van artikel 1, onder b, voor aftrek in aanmerking komen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de premie voor een arbeidsongeschiktheidsverzekering en de particuliere ziektekostenverzekering.

Ten behoeve van de draagkrachtberekening van deze categorie rechtzoekenden is een rekenmethode ontwikkeld die aansluit bij de bijzondere omstandigheden die zich bij de vaststelling van de draagkracht voordoen en daarmee een eenduidige beoordeling van aanvragen van zelfstandigen mogelijk maken. De rekenmethode zal onderdeel uitmaken van de door de bureaus te hanteren leidraad voor de vaststelling van de draagkracht. Zij het als volgt opgezet. Ter bepaling van het netto-inkomen per maand wordt de winst uit onderneming conform de winst- en verliesrekening gecorrigeerd met bijzondere baten en versnelde afschrijving. Vervolgens worden in mindering gebracht bedragen die betrekking hebben op – pro forma – vakantiegeld (thans 8% van de gecorrigeerde winst), de premie arbeidsongeschiktheidsverzekering, de toevoeging fiscale oudedagsreserve en de zelfstandige aftrek en meewerkaftrek. Op de winst, na correctie onderscheidenlijk vermindering met de hiervoor genoemde bedragen, wordt de te betalen inkomstenbe-

lasting en premie volksverzekeringen in mindering gebracht. Hierna wordt de zelfstandige aftrek en meewerkaftrek bijgeteld. Het netto-maandinkomen ten slotte bedraagt een twaalfde van de alsdus bepaalde netto-jaarwinst.

Artikel 4

In het eerste lid van dit artikel is voor de vaststelling van de draagkracht in het inkomen bepaald dat alle regelmatig genoten inkomsten van de rechtzoekende en degenen met wie hij een gezamenlijke huishouding voert ten volle bij de berekening van de draagkracht in het inkomen betrokken zullen worden. Dat wil zeggen dat alle inkomsten uit uitkering, arbeid, vroegere arbeid dan wel uit bedrijf of zelfstandig beroep waarop de rechtzoekende en zijn partner kunnen rekenen, meegenomen worden. Incidentele inkomsten, zoals van de bedrijfsresultaten afhankelijk gestelde gratificaties en bonussen waarvan het onzeker is of zij uitgekeerd worden laat staan hoe hoog zij zullen zijn, worden niet bij de berekening betrokken. Eveneens buiten beschouwing blijven de inkomsten genoemd in artikel 6.

Artikel 5

Paragraaf 1 van Hoofdstuk II regelt op welke wijze de draagkracht in het inkomen wordt bepaald. De draagkracht in het inkomen wordt op maandbasis vastgesteld.

In de regel kunnen twee types inkomen worden onderscheiden: inkomens van loon- en uitkeringtrekkenden die periodiek worden genoten volgens vaste betalingsperioden van een week, vier weken of een maand, en inkomens van zelfstandigen en vrije beroepsbeoefenaren die aanzienlijk kunnen fluctueren.

Inkomens van het eerstgenoemde type kunnen op maandbasis worden vastgesteld door één of meer van de onmiddellijk aan het verzoek voorafgaande betalingsperioden als referentiepunt te nemen. Bij inkomens van het laatstgenoemde type zal daarvoor een referentieperiode van een jaar moeten worden genomen.

Soms doet de in het tweede, derde en vierde lid omschreven methode van vaststelling tekort aan de actuele inkomenssituatie van de rechtzoekende. Het kan zich namelijk voordoen dat het tot vlak voor de indiening van het verzoek genoten inkomen aanzienlijk hoger was dan op het tijdstip van het verzoek, bij voorbeeld in gevallen waarin de verzoeker rechtsbijstand vraagt ter zake van een recent beëindigde uitkering. Het vijfde lid van dit artikel maakt het mogelijk rekening te houden met gevallen, waarin onmiddellijk voorafgaand aan het verzoek een scherpe daling van het inkomen heeft plaatsgevonden. Indien een gerede kans bestaat dat de rechtzoekende als resultaat van de rechtsbijstand zijn inkomen weer aanmerkelijk zal zien toenemen, zal in dergelijke gevallen een voorwaardelijke toevoeging worden afgegeven. In andere gevallen waarin sprake is van een toename van de draagkracht, maakt artikel 33 van de wet het mogelijk de toevoeging in te trekken.

In de praktijk zal het vaak voorkomen dat een zelfstandige pas geruime tijd na afloop van een kalenderjaar kan beschikken over zijn inkomensgegevens van dat jaar. Als de gegevens van het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag niet voorhanden zijn, zullen een of meer oudere jaarrekeningen de basis moeten vormen voor de beoordeling. Het bureau zal die jaarrekening en eventuele andere, recentere stukken benutten om er het inkomen in het jaar voorafgaand aan het verzoek uit af te leiden. Ook daarvoor zijn rekenschema's beschikbaar. Indien toereikende gegevens ontbreken, maar deze wel op afzienbare termijn beschikbaar komen, kan ook een voorlopige toevoeging worden afgegeven.

Artikel 6

In artikel 6 worden limitatief de inkomsten opgesomd, die niet bij de vaststelling van het inkomen worden opgeteld. Artikel 6, onder b ziet op de studietoelage die de ouder(s) ontvangt voor het minderjarige kind. De door het kind van ouder(s), overheid of particuliere instelling ontvangen studietoelagen worden beschouwd als inkomen van het minderjarige kind en vallen derhalve niet onder artikel 6, onder b.

Onder de vakantie-uitkeringen, bedoeld onder c van dit artikel, worden mede begrepen de in bepaalde bedrijfstakken gangbare vakantiebonnen die tegen een zeker bedrag kunnen worden ingewisseld.

De onder e van dit artikel bedoelde inkomsten aan doeluitkeringen omvatten behalve de bijstandsuitkeringen voor bijzondere bestaanskosten, ook soortgelijke uitkeringen die op grond van andere wettelijke regelingen zijn ontvangen, waaronder bijvoorbeeld de uitkeringen ingevolge artikel 57 van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet.

Inkomsten uit vermogen zijn onder f vrijgesteld. Alleen rechtzoekenden met een bescheiden vermogen komen voor door de overheid gefinancierde rechtsbijstand in aanmerking. De hoogte van de inkomsten uit vermogen zijn daarom te laag om bij de beoordeling te betrekken. De bepaling kent een uitzondering voor netto-inkomsten uit verhuur van woon- of bedrijfsruimte. Dergelijke inkomsten kunnen aanzienlijk zijn, terwijl in voorkomende gevallen het verhuurde onroerend goed – vanwege de erop rustende hypotheek – bij de vermogensvaststelling buiten beschouwing blijft. De netto-inkomsten zijn in dit geval de bruto-inkomsten na aftrek van de hypotheekrente en de over de inkomsten verschuldigde belastingen.

Artikel 7

In het eerste lid van dit artikel wordt onder a een correctie-mogelijkheid geboden op het met inachtneming van de artikelen 5 en 6 vastgestelde inkomen.

De betalingen voor levensonderhoud ten behoeve van de gewezen echtgenoot en de buiten het gezinsverband van de rechtzoekende levende kinderen tot 21 jaar kunnen op het relevante inkomen in mindering worden gebracht, voorzover die betalingen te zijnen laste komen. De beperking in het eerste lid onder a en ook in het hierna toe te lichten tweede lid «voorzover zij te zijnen laste komen» heeft betrekking op de correctie vanwege eventuele tegemoetkomingen ter dekking van deze kosten.

Alimentatie is een periodieke betaling voor levensonderhoud van de ex-partner en/of de kinderen en kan behalve in geld ook in natura worden voldaan. Niet vereist is dat de betalingen direct aan de ex-partner en/of kinderen worden voldaan, ook betalingen aan derden kunnen hieronder vallen, mits deze betalingen periodiek zijn. Men denke bijvoorbeeld aan premies voor verzekeringen, betaling van belastingaanslagen en rente van schulden, al dan niet onder hypothecair verband.

De premie van de vrijwillige verzekering tegen ziektekosten komt, op grond van artikel 7, eerste lid, onder b, voor aftrek in aanmerking. Om verschillen in behandeling tussen ziekenfondsverzekerden en particulier verzekerden te vermijden kan op grond van dit artikel ook in mindering worden gebracht de nominale premie die aan verzekerden bij het ziekenfonds in rekening wordt gebracht.

Tot de uitgaven die op het vastgestelde maandinkomen in mindering mogen worden gebracht, behoren ook de bijdragen die in het kader van de Algemene Bijstandswet worden verhaald door de gemeente. In het Besluit financiële toevoegingsgrenzen (artikel 7, eerste lid, onder b) was

het onder zekere beperkingen toegestaan woonkosten in mindering te brengen op het vastgestelde maandinkomen. Deze correctiemogelijkheid is niet overgenomen ter versoering van de nieuwe regeling en ter vereenvoudiging van haar uitvoering.

Het tweede lid van artikel 7 bevat een uitzonderingsbepaling die, omdat de artikelen 6 en 7, eerste lid, reeds een afgewogen vaststelling van de draagkracht mogelijk maken, restrictief is geformuleerd. Zij maakt het onder omstandigheden mogelijk rekening te houden met buitengewone uitgaven die een aanzienlijke vermindering van de vast te stellen draagkracht veroorzaken. Kosten die men gebruikelijk uit zijn inkomen voldoet, kunnen niet tot de in deze bepaling bedoelde buitengewone lasten worden gerekend.

Uitgaven voor duurzame huishoudelijke gebruiksgoederen, voorzienbare verhuiskosten, woninginrichting of eigen vervoermiddelen zijn voorbeelden van lasten die niet tot de buitengewone lasten mogen worden gerekend. Hieruit vloeit voort dat aflossingsverplichtingen in verband met die uitgaven slechts bij hogere uitzondering en in zeer klemmende gevallen tot toepassing van de uitzonderingsbepaling aanleiding mogen geven.

In de hier bedoelde uitzonderingsbepaling moet sprake zijn van een aanmerkelijke vermindering van de draagkracht. Voor deze aanmerkelijke vermindering en de duurzaamheid kan geen eenduidig richtsnoer worden gegeven. Er is wel een samenhang. Naarmate de hoogte van de bijzondere uitgaven toeneemt kunnen ook verplichtingen van een betrekkelijk korte duur worden meegenomen en omgekeerd.

Om te kunnen vaststellen wat de consequenties zijn van de buitengewone lasten met een (betrekkelijk) incidenteel karakter, bepaalt de laatste volzin van het tweede lid dat die lasten over een periode van een jaar worden berekend en dan tot maandelijkse bedragen worden herleid.

De tekst sluit niet uit dat ook toekomstige buitengewone lasten in aanmerking worden genomen. De uitzonderingsbepaling is echter niet bedoeld voor buitengewone lasten, die op het moment van de vaststelling van de draagkracht niet met voldoende zekerheid te voorzien waren, of waarvan de omvang niet in redelijkheid vooraf was te beoordelen.

Artikelen 8 en 9

Ingevolge artikel 8 wordt bij de vaststelling van de draagkracht in het vermogen uitgegaan van de toestand van het vermogen, zoals die is op het tijdstip dat het verzoek om rechtsbijstand wordt gedaan. Indien een gerede kans bestaat dat als resultaat van de rechtsbijstand het vermogen van de rechtzoekende aanmerkelijk zal toenemen, zal een voorwaardelijke toevoeging worden afgegeven.

Voor de vaststelling van het vermogen van een zelfstandige dient ingevolge artikel 8, tweede lid, van dit besluit uitgegaan te worden van de toestand van het vermogen op 31 december van het jaar voorafgaand aan de aanvraag. Voor het geval er van de vermogenssituatie op die datum geen gegevens beschikbaar zijn, zal, net als bij de vaststelling van het inkomen, op oudere gegevens teruggevallen moeten worden.

In artikel 9, eerste lid, is een in beginsel limitatieve opsomming gegeven van bezittingen die bij de vermogensvaststelling betrokken dienen te worden. Voor deze opsomming is aansluiting gezocht bij de vermogensbelasting. Bezittingen die voor de vermogensbelasting buiten beschouwing blijven, zoals huisraad, voorwerpen van kunst en wetenschap, bepaalde levensverzekeringsspolissen en niet ingegane lijfrenten blijven ook hier buiten beschouwing. Aanvullend worden in dit Besluit ook enkele andere bezittingen buiten beschouwing gelaten. Het betreft privé-bezittingen als computers, (motor)fietsen, auto's, boten, postzegel-

en muntenverzamelingen en boeken, alsmede onder andere aandelen in incurante fondsen, vervallen coupons, reeds vastgestelde dividenden en winstaandelen. Dergelijke bezittingen zijn vaak lastig te waarderen dan wel moeilijk te controleren. Bovendien zal het, gelet op de inkomenspositie van betrokkenen, in de regel gaan om bezittingen die een betrekkelijk lage waarde vertegenwoordigen. Indien niettemin blijkt dat de rechtzoekende bezittingen van een aanzienlijke waarde heeft, kan het bureau deze (alsnog) bij de vermogensvaststelling betrekken. In een aantal gevallen zal de informatie die beschikbaar komt naar aanleiding van de zaak waarvoor rechtsbijstand wordt aangevraagd daartoe aanleiding geven.

Nu voor het vermogen niet alle bezittingen in aanmerking worden genomen is als spiegelbeeld in het tweede lid onder a voor de schulden bepaald dat alleen die schulden op het vermogen in mindering worden gebracht die zijn aangegaan ter financiering van de bezittingen die overeenkomstig het eerste lid bij de vermogensvaststelling worden betrokken.

In het tweede lid onder b worden daaraan toegevoegd schulden die zijn aangegaan voor bijzondere uitgaven in verband met persoonlijke omstandigheden van de rechtzoekende of het huishouden waartoe hij behoort. Daarbij kan gedacht worden aan persoonlijke leningen die moeten worden afgesloten in verband met ernstige ziekte of overlijden, of in uitzonderlijke gevallen in verband met het volgen van een opleiding.

Op de eis om tot de in artikel 34 van de wet genoemde bedragen in te teren op het vermogen bestaan uitzonderingen. Het is denkbaar dat uitsluitend door het te gelde maken van vermogensbestanddelen voldoende middelen beschikbaar kunnen komen om de rechtsbijstand te kunnen betalen. Er zijn gevallen waarin dit niet dan onder voor de betrokkene onevenredig bezwarende omstandigheden mogelijk is.

Zo kan het te gelde maken van bepaalde vermogensbestanddelen iemand die overigens een gering inkomen heeft, onevenredig bezwaren, omdat hij tot in lengte van dagen de nodige aanvullende inkomsten moet missen.

Het te gelde maken van vermogensbestanddelen kan ook voor de betrokkene onevenredig belastend zijn, wanneer de opbrengst daarvan in geen redelijke verhouding zou staan tot het voordeel dat de betrokkene van die vermogensbestanddelen trekt. Op deze gevallen heeft artikel 9, derde lid onder b, betrekking.

Ook het aanwenden van vermogensbestanddelen die naar hun aard (nog) niet liquide gemaakt kunnen worden, bijvoorbeeld vordering op termijn of een aandeel in een onverdeelde boedel, kan onredelijk bezwarend of belastend zijn.

Voorts kan er sprake zijn van klaarblijkelijke hardheid als vermogensbestanddelen met een grote persoonlijke of emotionele waarde liquide gemaakt zouden moeten worden. Hierbij valt te denken aan sieraden en antiek.

Aan de regeling van de vrijlating van een deel van het vermogen in de eigen woning wordt in artikel 9, derde lid, onder a, van het besluit invulling gegeven.

De hier geregelde vrijstelling berust op het praktische gegeven dat het te gelde maken van het in de eigen woning aanwezige vermogen, een voor de hypotheekgever aanvaardbare marge in de waarde vereist. Een marge die, gelet op de prijsfluctuaties op de woningmarkt, tamelijk substantieel zal moeten zijn. Voor de te bepalen waarde van de eigen

woning zal moeten worden uitgegaan van de economische waarde in vrij opgeleverde staat.

Voor de bepaling van het nog niet afgeloste bedrag zal soms, afhankelijk van de hypotheekvorm, gekeken moeten worden naar het opgebouwde vermogen van spaar- of levensverzekeringshypotheken. In het formulier voor de verklaring omtrent inkomen en vermogen is hiermee rekening gehouden.

Artikel 10

In artikel 10 is de anti-cumulatiebepaling opgenomen. Het komt voor dat een goede behartiging van hetzelfde rechtsbelang het instellen van meer dan één procedure tegelijk of nagenoeg tegelijk vergt, bij voorbeeld een kort geding-procedure tegelijk met de bodemprocedure of een loonvorderingsprocedure tegelijk met de van-waardeverklaring bij de rechtbank. Aangezien voor iedere procedure een toevoeging moet worden aangevraagd, zou het dus kunnen voorkomen dat aan de rechtzoekende binnen een kort tijdsverloop meer dan eens een eigen bijdrage wordt opgelegd. Om zo'n cumulatie van eigen bijdragen te voorkomen, bepaalt artikel 10 dat dan de eigen bijdrage éénmaal is verschuldigd. De werking van deze anti-cumulatiebepaling is strikt beperkt tot wat betreft het rechtsbelang verknochte procedures. De maximaal in aanmerking te nemen termijn is bepaald op drie maanden. Liggen de tijdstippen van het aanhangig maken van de eerste procedure en de toevoegingsaanvraag voor een volgende procedure verder uiteen, dan geldt de hoofdregel dat voor iedere toevoeging een eigen bijdrage wordt opgelegd.

Artikel 11

Artikel 11, eerste lid, onder a en b, heeft betrekking op verzoeken van personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd en van asielzoekers die uitsluitend zijn aangewezen op verstrekkingen ingevolge de Regeling opvang asielzoekers. In het algemeen geldt dat mensen kunnen beschikken over een inkomen waaruit zij geacht worden de eigen bijdrage in verband met gefinancierde rechtsbijstand te kunnen voldoen. Voor een grote groep asielzoekers en gedetineerden is dit niet het geval. Daarom kan het bureau besluiten aan hen geen eigen bijdrage op te leggen.

Het tweede lid ziet op de situatie waarin voor een minderjarige een bijzonder curator is benoemd. In dat geval wordt de eigen bijdrage voor de toevoeging van de advocaat aan de minderjarige op nihil gesteld. Het gaat steeds om situaties waarin van de ouder(s) in redelijkheid niet verwacht mag worden dat zij de eigen bijdrage voldoen. In dit soort gevallen is er immers altijd sprake van tussen de ouder(s) of voogd en het kind strijdige belangen. Dit zou betekenen dat de bijzondere curator de kosten van de eigen bijdrage voor zijn rekening moet nemen, hetgeen niet redelijk zou zijn.

Artikel 12

In artikel 35, eerste lid van de wet is bepaald dat een rechtzoekende voor de daar bedoelde rechtsbijstand (voortgezette rechtsbijstand gedurende maximaal 2 uur na het spreekuur) een eigen bijdrage verschuldigd is van f 30. Indien blijkt dat de behandeling meer dan twee uur vergt, dient alsnog een toevoeging te worden aangevraagd. De rechtzoekende is dan opnieuw een (hogere) eigen bijdrage verschuldigd, terwijl de rechtzoekende die direct is toegevoegd alleen de laatste bijdrage hoeft te voldoen.

In dat geval is het redelijk dat de eerder betaalde f 30 alsnog wordt verrekend met de bij de toevoeging op te leggen eigen bijdrage. Bij de

toevoegingsaanvraag zal daartoe een bewijs overgelegd moeten worden, waaruit blijkt dat de rechtzoekende de f 30, heeft betaald.

Artikel 13

Ter versterking van de controle en het toezicht op de verlening van rechtsbijstand is duidelijker dan in de voorgaande regeling vastgelegd aan welke eisen de verklaring omtrent inkomen en vermogen moet voldoen.

In de oude regeling is de verklaring omtrent inkomen en vermogen een jaar geldig. Gebleken is echter dat deze periode van een jaar geen recht doet aan de snelheid waarmee de inkomenspositie kan wijzigen. Om misbruik van de voorziening te voorkomen is de geldigheidsduur van de verklaring omtrent het inkomen en vermogen thans beperkt tot een periode van zes maanden. Overigens blijft het ook binnen deze periode noodzakelijk een nieuwe verklaring te vragen, als wijziging van omstandigheden hiertoe aanleiding geeft.

De rechtzoekende vraagt de verklaring omtrent inkomen en vermogen aan met een formulier waarop hij de relevante gegevens heeft ingevuld en dat hij heeft voorzien van zijn handtekening. De gemeente controleert en verifieert vervolgens de verstrekte gegevens aan de hand van de gegevens van de bevolkingsadministratie en de bescheiden die de rechtzoekende daartoe heeft overgelegd. Op deze wijze kan een redelijke mate van zekerheid over de juistheid van de door de rechtzoekende verstrekte gegevens worden verkregen. De uitkomst van deze controle en verificatie wordt door de gemeente neergelegd in de eigenlijke verklaring die op het formulier is opgenomen. De procedure voor de afgifte van de verklaring omtrent inkomen en vermogen wordt uitgewerkt in een ministeriële regeling.

Artikel 14

In artikel 36 van de wet is bepaald dat onder omstandigheden ook rechtspersonen voor rechtsbijstand in aanmerking komen. De verklaring omtrent inkomen en vermogen is in dergelijke gevallen niet relevant. De rechtspersoon kan daarom in eerste instantie volstaan met overlegging aan het bureau van de meest recente jaarrekening. In een aantal gevallen zal deze verklaring ontoereikend zijn om te toetsen of aan de wettelijke criteria is voldaan. In dat geval zal het bureau de rechtspersoon vragen aanvullende informatie te verstrekken.

Artikel 15

In het geval dat de rechtzoekende uitsluitend een uitkering geniet bij of krachtens de Algemene Bijstandswet heeft er bij de gemeentelijke sociale dienst reeds een inkomens- en vermogenstoets plaatsgevonden. Een vergelijkbare situatie doet zich voor ten aanzien van personen die uitsluitend zijn aangewezen op verstrekkingen als genoemd in de Regeling opvang asielzoekers. Deze regeling kent dezelfde inkomens- en vermogenscriteria als de Algemene Bijstandswet. De draagkracht van de rechtzoekende is in de hiervoor bedoelde gevallen evident. Volstaan kan worden met het overleggen aan het bureau van een desbetreffende verklaring van de rechtzoekende en een bewijsstuk. Voor de bijstandsgerechtigde zal het laatste, originele uitkeringsstrookje als bewijsstuk dienen. Voor de hier bedoelde asielzoeker zal een bewijsstuk worden geleverd door de instantie die belast is met de uitvoering van de Regeling opvang asielzoekers.

Indien deze gegevens naar het oordeel van het bureau niet voldoende gegevens bevatten of anderszins aanleiding tot vragen geven, kan het bureau van de rechtzoekende verlangen aanvullende bescheiden te overleggen.

Artikel 16

De rechtzoekende die gebruik maakt van de voortgezette spreekuurvoorziening zal wat betreft het inkomen en vermogen aan dezelfde eisen dienen te voldoen als degene die een toevoeging aanvraagt. In verband met de betrekkelijk korte duur van de voorziening zou echter een volledige toetsing van het inkomen en vermogen een onevenredige belasting vormen voor zowel de rechtzoekende als de rechtsbijstandverlener. Volstaan kan daarom worden met een eigen verklaring van de rechtzoekende dat zijn inkomen en vermogen blijven beneden de daarvoor gestelde grenzen. De rechtsbijstandverlener zal de rechtzoekende over die grenzen informeren. De positieve beantwoording van de vraag of betrokkene ziekenfondsgerechtigde is, zal veelal voldoende zijn om aan te nemen dat de rechtzoekende onder de inkomensgrens valt.

Ook zal de rechtsbijstandverlener, indien hij twijfelt aan de verklaring van de rechtzoekende aanvullende gegevens kunnen verlangen. De gegevens met betrekking tot de zaak waarvoor de rechtsbijstand wordt verzocht kunnen daar bijvoorbeeld aanleiding toe geven.

De ondertekende verklaringen worden desgevraagd overgedragen aan het bureau. Het bureau bewaart de gegevens en zal deze achteraf kunnen toetsen zowel bij een eventueel op de verlengde spreekuurvoorziening volgend verzoek om toevoeging als steekproefsgewijs bij de belastingdienst.

De stichtingen zullen de wijze waarop het onderzoek naar de draagkracht plaatsvindt in hun werkplan dienen uiteen te zetten.

Artikel 17

Naast de bevoegdheid van het bureau om de financiële draagkracht van individuele aanvragers vooraf te verifiëren bij een aantal in artikel 25, tweede lid, van de wet genoemde instanties dienen op initiatief van de raad steekproefsgewijs de gegevens van de aanvragen om een toevoeging vergeleken te worden met de gegevens van de belastingdienst. Het gaat daarbij steeds om een confrontatie achteraf van de draagkrachtgegevens met de gegevens waarover de fiscus de beschikking heeft. Deze verplichte steekproef vloeit voort uit artikel 25, vierde lid, van de wet.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto